

Arkeologisk förundersökning av Raä 70 i Tuna socken.

Schaktet från förundersökningen.

Fornlämning: Raä 70. Fastighet: Allsta 3:23.
Socken: Tuna. Kommun: Sundsvall. Landskap: Medelpad.

Rapportnummer 2015:30
Ola George

Murberget Länsmuseum Västernorrland
Box 34
871 21 Härnösand
www.murberget.se

Arkeologisk förundersökning av Raä 70 i Tuna socken.
Rapport 2015:30

© Murberget Länsmuseum Västernorrland, Ola George
Härnösand 2015
Foto: Murberget

ISSN 2000-0111

Innehållsförteckning

Inledning	5
Syfte.....	5
Metod	5
Topografi, beskrivning av fornlämningen och fornlämningsbild.....	5
Schakt och anläggningsbeskrivningar	8
Fyndmaterial	10
C-14 analys	10
Makrofossil och vedartsanalys	11
Tolkning och diskussion.....	11
Tekniska och administrativa uppgifter	12
Referenser	12
Arkivhandlingar	12
Bilaga 1. Fyndlista.....	13
Bilaga 2. Dagbok.....	13
Bilaga 3. Fotolista.	13
Bilaga 4. Fotografier	14

Sammanfattning

Undersökningen visade att eldning ägt rum kring ett jordfast stenblock, troligen i syfte att spräcka blocket för att på så sätt röja en yta. Orsaken till att stenblocket skulle röjas undan kan ha varit att någon form av byggnad skulle uppföras på platsen (knappast röjning för åker). Några spår av byggnader kunde dock inte iakttas vid undersökningen. Dateringen av gran-kol från häresten öster om stenblocket visar att eldningen ägt rum under förromersk järnålder (en period som än så länge inte är särskilt väl representerad i det arkeologiska materialet från Västernorrland). Fyndet av en slagg/järnbit visar att smide utförts i området, förmodligen under förhistorisk tid.

Inom en radie av 300 meter från undersökningsplatsen finns flera registrerade fornlämningar: Raä 72:1 hög, 73:1 gravfält med 12 högar, 74:1 hög, 74:2 stensättning, 75:1 gravfält med 5 högar och en stensättning samt 76:1 ett gravfält med 5 högar. Förmodligen har dessa fornlämningar tillhört samma gårdsenhet som den undersökta fornlämningen Raä 70.

Inledning

Då fastighetsägarna till Allsta 3:23 planerade att bygga en altan i anslutning till de tidigare kända fornlämningarna Raä 69 och 70 i Tuna socken ansåg Länsstyrelsen att det var nödvändigt att genomföra en arkeologisk förundersökning på platsen. Murberget Länsmuseum Västernorrland utförde förundersökningen i juni 2015.

Syfte

Länsstyrelsen ansåg att risken var stor att vetenskapliga värden, i form av lämningar under mark, kom till skada i samband med byggandet av en altan. Det var därför nödvändigt att genomföra en arkeologisk förundersökning. Förundersökningen syftade till att klargöra fornlämningarnas (Raä 69 och 70) omfattning, karaktär, datering och komplexitet inom den yta som var tänkt att tas i anspråk för altanbygget.

Metod

En mindre grävmaskin användes för att gräva ett schakt norr om huset. När torven grävts bort söktes ytan av med metalldetektor för att hitta föremål av metall. Därefter schaktades jorden skiktvis ner till orörd nivå.

Schakt, ett markfast stenblock, en härdrest, sotfläckar och en närliggande stensättning mättes in med RTK- GPS. Fotografier togs av schakt och anläggningar. C-14 analysen utfördes av Ångströmlaboratoriet i Uppsala. Makrofossil och vedartsanalyserna analyserades av Miljöarkeologiska laboratoriet vid Umeå Universitet.

Topografi, beskrivning av fornlämningen och fornlämningsbild

Tuna socken är väl frekventerad av fornlämningar och runt Marmen och Klingstatjärn finns rester efter en omfattande järnåldersbygd.

Undersökningsplatsen ligger öster om Klingstatjärn på en höjd 56 meter över havet.

Åkermark finns både väster, norr och öster om fornlämningen. Älven Ljungan ligger på 1,5 km avstånd och Bottenhavet omkring 7,5 km från fornlämningen.

Fornlämningen Raä 70 består enligt FMIS av: ” 1) Husgrundsterrass ca 50 m l (170-370 gon), 13 m br och 0,2-1 mh. V långsidan och båda gavarna har stensättning av 0,4-0,7 m st stenar. Ö långsidan begränsas i S av en inschaktning i enmoränhöjd intill 1 m dj. I S är begränsningen oklar. Husgrundsterrassen är i allmänhet 0,2 m h än omgivande mark, i V gaveln dock intill 1 m (sluttnings nedanför). Ca 13 m Ö om nr 1 är 2) Treudd 12 m sida, lätt insvängd och 0,2 m h. Spetsarna är i V,NÖ och S. Övertorvad med i ytan ställvis synliga 0,2-0,4 m st stenar. Delvis synlig kant- kedja av 0,3-0,7 m st stenar. I mitten är en grop, närmast rund 1 m diam och 0,2 m dj. Intill och N om nr 2 är 3) Hög, flackt välvd, 12 m diam och 0,6 m h. Ställvis synlig kantkedja av 0,4-0,6 m st stenar. Tydligast i S-SV delen. Relativt flackt krönparti. Bevuxen med ett flertal tallar och granar. 2 m 340 gon om nr 3 är 4) Stensättning, närmast rund, 8 m diam och intill 0,3 m h. Övertorvad med i ytan enstaka synliga 0,4-0,8 m st stenar. Kantkedja synlig i SV-V-NV-N, intill 0,4 m h av 0,4-0,6 m l stenar. Bevuxen med några granar, tallar och en björk samt små lövbuskar.”

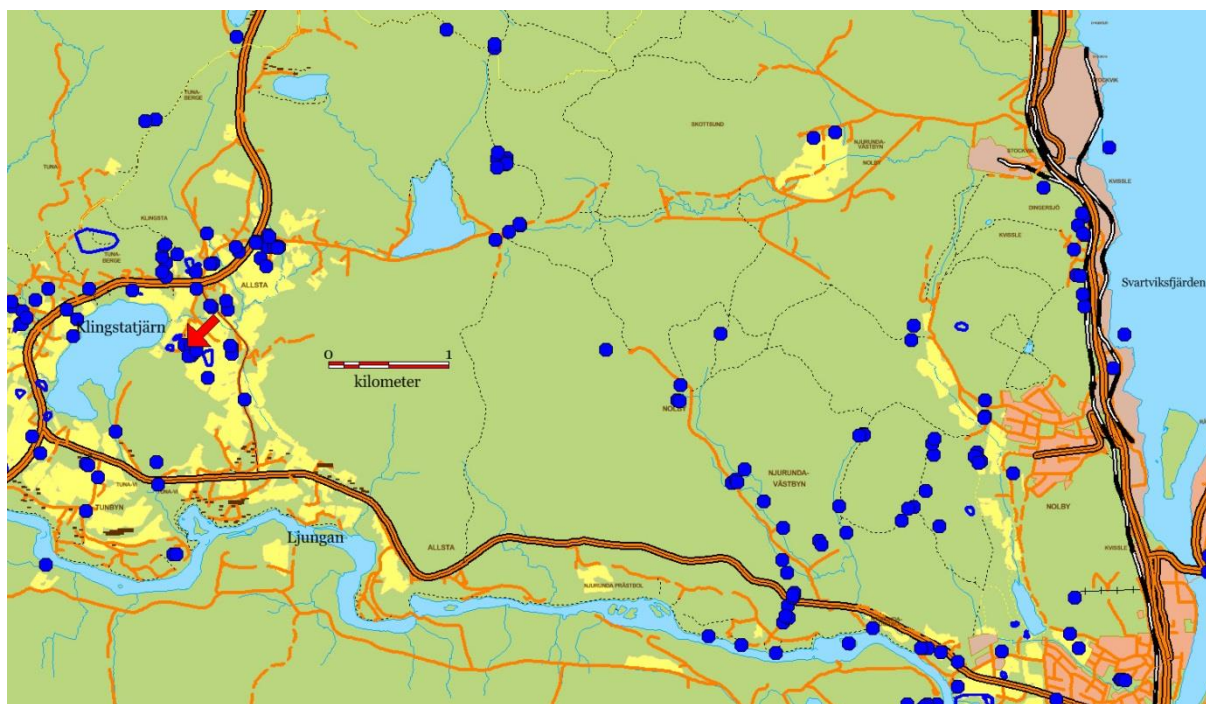
Fornlämningen Raä 69 består enligt FMIS av: ” Stensättning, närmast kvadratisk, 8x10 m i sida (80-280 gon, 160-360 gon) och 0,4 m h. Övertorvad med i ytan talrika 0,2-0,5 m st

stenar. Kantkedja 0,2-0,4 m h av 0,3-1 m l stenar. Kantkedjansbegränsning i Ö oklar. Kraftigt bevuxen med björkbuskage, samt påslängt ris och annat bråte.”

Inom en radie av 300 meter från undersökningsplatsen finns flera registrerade fornlämningar: Raä 72:1 hög, 73:1 gravfält med 12 högar, 74:1 hög, 74:2 stensättning, 75:1 gravfält med 5 högar och en stensättning samt 76:1 ett gravfält med 5 högar. Förmodligen har dessa fornlämningar tillhört samma gårdsenhet som den undersökta fornlämningen Raä 70.

Figur 1. Översikt med undersökningsplatsen markerad med röd pil.

Figur 2. Översiktskarta med den undersökta fornlämningen markerad med en röd pil.

Figur 3. Översikt med schaktet och fornlämningar i direkt anslutning.

Schakt och anläggningsbeskrivningar

Schaktet var drygt 7 x 3 meter stort i SV- NÖ riktning. Jordarten bestod av mjäla. I schaktet fanns ett jordfast block och på södra, östra och västra sidorna av blocket fanns spår av eldning då blocket var kantigt/eldsprängt. En hel del skärviga stenar hittades också i schaktet (främst söder om blocket). Eldningen har uppenbarligen ägt rum i en grop/nedgrävning runt blockets v, s och ö delar. I öster syntes lämningar efter en härd. I ett jordprov från härden hittades kol av gran. Vid C-14 analys daterades kolprovet till förromersk järnålder. Intill blockets västra sida fanns en sotig färgning. Väster om blocket fanns en tunn sotig färgning som efter snittning avfärdades som anläggning.

Grop/nedgrävning 2,5 x 0,8 meter (ö-v) och cirka 0,5 meter djup.

Härdrest 0,8 meter i diameter och cirka 0,15 meter djup.

Sotig färgning (i blockets västra kant) 0,9 x 0,35 meter (n-s) och cirka 0,15 meter djup.

Skärvtensansamling 1 x 0,45 meter (ö-v) och cirka 0,1 meter djup.

Sotig färgning (längst västerut i schaktet) cirka 0,7 x 0,7 meter, tunn, utgick efter snittning.

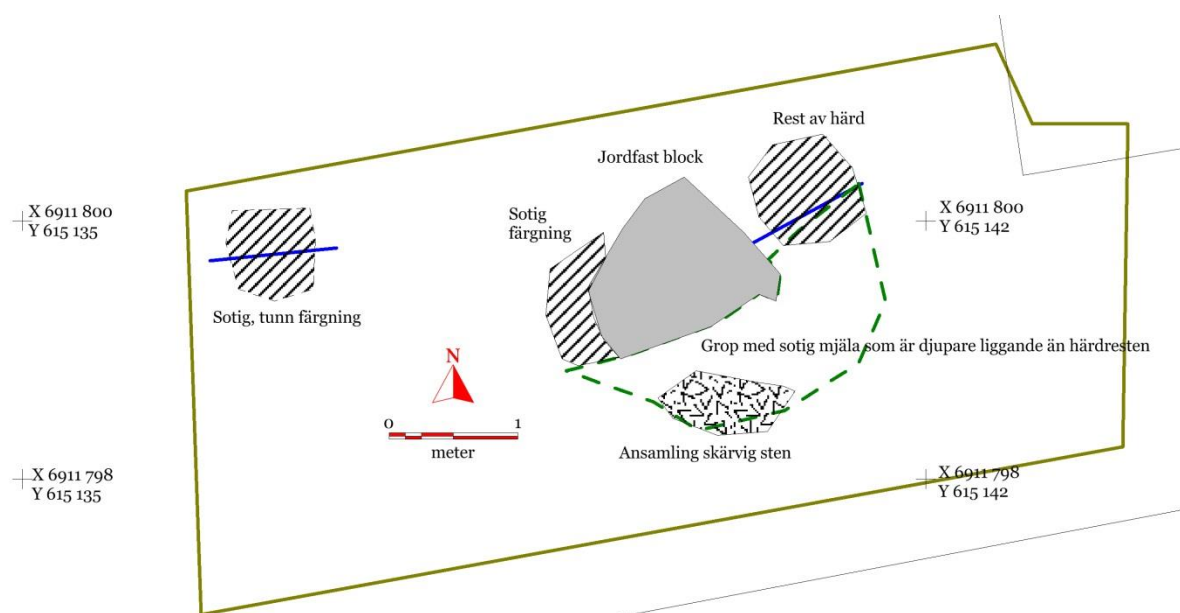
Figur 4. Översiktsbild med schaktet i förgrunden, i bakgrunden vid björken mellan huset och stugan syns delar av husgrundsterrassen. Foto från väster.

Figur 5. Härdresten till vänster, stenblocket samt sotig färgning höger om blocket. Foto från norr.

Figur 6. Härdresten öster om det jordfasta stenblocket i profil. Gropen/nedgrävningen grävd i botten. Foto från söder.

Figur 7. Schaktet med anläggningarna. De blå linjerna anger var anläggningarna snittades.

Fyndmaterial

Det enda fynd som påträffades och kan vara förhistoriskt var en liten bit slagg/järnklump.

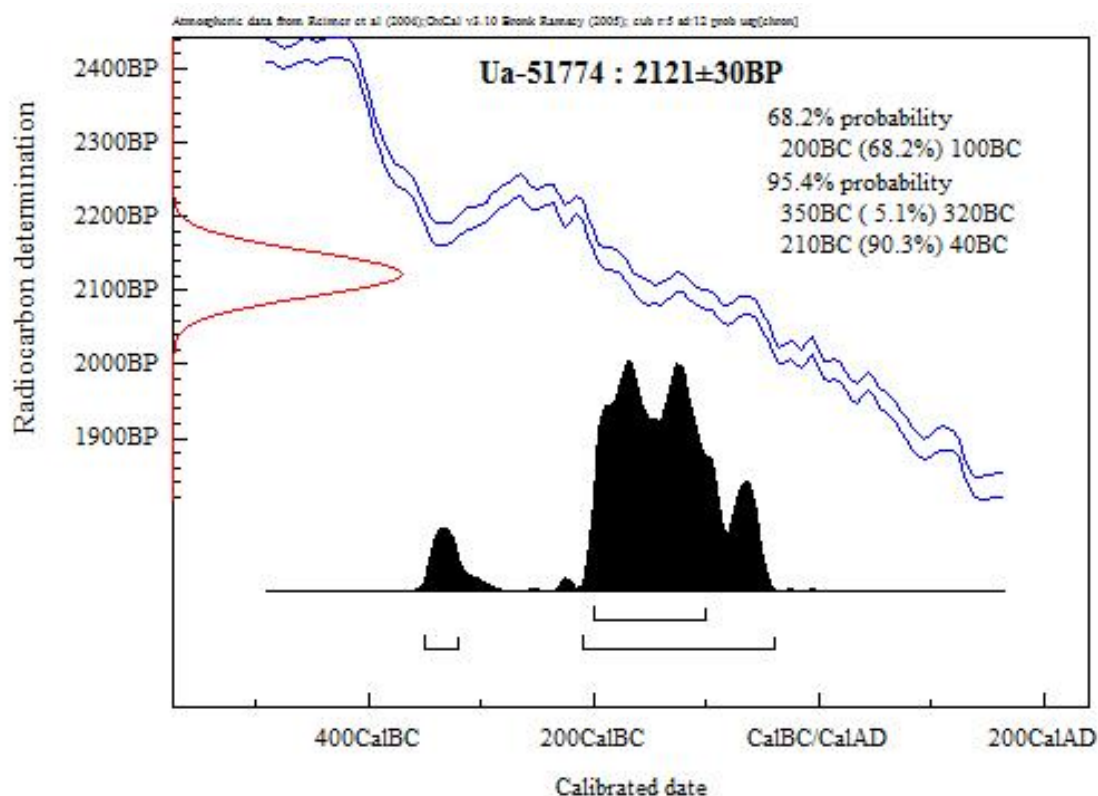
Figur 8. Slagg/järnklumpklump (fyndnummer 1).

C-14 analys

Ett prov togs ur hårdresten öster om det jordfasta stenblocket. Provet bestod av de yttre årsringarna av gran. Vedartsanalysen utfördes av Miljöarkeologiska institutionen vid Umeå Universitet.

Analysen (Ua- 51 774) av kolet visar att med 68,2% sannolikhet hamnar dateringen i tidsspannet **200-100 BC**.

Med 95,4 % sannolikhet hamnar dateringen av benen i tidsspannet **350-330 BC** (5,1 % sannolikhet) och **210- 40 BC** (90,3% sannolikhet). Analysen visar att kolet dateras till förromersk järnålder.

Figur 9. Kalibrerad C-14 analys av material från härdrest öster om stenblock.

Makrofossil och vedartsanalys

Makrofossilanalysen av material från sotfärgningen öster om det markfasta stenblocket gav inget makrofossilt resultat (Östman 2015). Vedartsanalysen visade däremot att kolet kom från gran. Kol från de yttre årsringarna plockades ut för C-14-analys.

Tolkning och diskussion

Undersökningen visade att eldning ägt rum kring ett jordfast stenblock, troligen i syfte att spräcka blocket för att på så sätt röja ytan. Orsaken till att stenblocket skulle röjas undan kan ha varit att någon form av byggnad skulle uppföras på platsen (knappast röjning för åker). Några spår av byggnader kunde dock inte iakttas vid undersökningen. Dateringen av gran-kol från härdresten öster om stenblocket visar att eldningen ägt rum under förromersk järnålder (en period som än så länge inte är särskilt väl representerad i det arkeologiska materialet från Västernorrland). Fyndet av en slagg/järnbit visar att smide utförts i området, förmodligen under förhistorisk tid.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-3413-15.

Länsmuseets dnr: 2015/200

Län: Västernorrland

Landskap: Medelpad

Kommun: Sundsvall

Socken: Tuna

Fastighet: Allsta 3:23

Kartblad: 17 H 2 e

Undersökt yta ca 23 m².

Belägenhet i Sweref 99 TM: X 6911800 Y 615140

Höjd över havet 56 meter

Undersökningstid 2/6-2015

Personal från Murberget Länsmuseet Västernorrland: Ola George.

Rapportsammanställning: Ola George.

Fyndet konserverades av Acta konserveringscentrum AB.

Makrofossil och vedartsanalys: Miljöarkeologiska laboratoriet vid Umeå Universitet.

C-14 analyser: Ångströmlaboratoriet i Uppsala.

Dokumentationsmaterial i form av konserveringsrapport, fotografier, dagbok mm förvaras på Murberget, Länsmuseet Västernorrland.

Referenser

Östman, S. 2015. *Miljöarkeologiska analyser från två områden inom Attmar och Tuna socken, Sundsvalls kommun, Västernorrlands län*. Miljöarkeologiska laboratoriet. Rapport 2015-19. Institutionen för idé- och samhällsstudier. Umeå Universitet.

Arkivhandlingar

Ärendet förvaras i Murbergets arkiv.

Bilaga 1. Fyndlista

Fyndnr	Fynd	X	Y	Z	Mått i mm	Antal	Vikt i gr	Kommentar
1	Slagg/Järnklump	6911799	615139	56,35	39 x 32 x 23	1	37,3	Rester efter smide. Ungefärliga koordinater

Bilaga 2. Dagbok.

5/8- 2015.

Ett schakt 4 x7 meter grävdes med maskin utanför husets norra gavel. Först torvades grässvålen av, därefter söktes ytan av med metalldetektor. Ytan schaktades sedan av skiktvis ner till orörd nivå. Runt ett större jordfast stenblock fanns sot/kol och en del skärvida stenar. Troligen har någon eldat på blocket för att spräcka det. Makrofossilprov togs från hårdresten (öster om blocket). Den närliggande stensättningen mättes in för att ha något att referera till.

Bilaga 3. Fotolista.

Bildnr	Beskrivning	Foto från
1	Undersökningsytan innan avtorvning	Väster
2	Undersökningsytan innan avtorvning	Norr
3	Markfast stenblock i schaktet	Norr
4	Markfast stenblock i schaktet	Norr
5	Sotfläck i plan i schaktet väster om blocket	Söder
6	Sotfläck i profil i schaktet väster om blocket	Söder
7	Sotig yta öster om det markfasta blocket	Väster
8	Schaktet	Väster
9	Schaktet	Väster
10	Sotig yta öster om det markfasta blocket snittad	Söder
11	Schaktet	Öster
12	Yta söder om hus	Norr
13	Rotvälta på gravfältet Raä 70 öster om undersökningsplatsen	Norr
14	Rotvälta på gravfältet Raä 70 öster om undersökningsplatsen	Söder
15	Bild på slagg/järnklump	

Bilaga 4. Fotografier

